

MEERJARENPLAN EIS KENNISCENTRUM INSECTEN 2017-2022

Samenvatting ambities

- Uitbreiding aantal actieve werkgroepen tot 70.
- Voortzetten reguliere faunistische publicaties.
- Meer aandacht voor opleiden nieuwe waarnemers.
- Organisatie van twee atlasprojecten.
- Speciale aandacht voor bestuivers, macrofauna, houtbewonende fauna en stedelijke omgeving.

Colofon

publicatie 1 maart 2017

Samenstelling Bestuur en Bureau EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden: Matthijs Courbois, Gert van Ee, Peter van Helsdingen, Matty Berg, Bart van Tooren, Ed Colijn, Vincent Kalkman, Bram Koese, Annemarie Kroon, André van Loon, Jinze Noordijk, Menno Reemer, John Smit

Redactie Bart van Tooren & Roy Kleukers

Foto voorzijde De grote wolbij (*Anthidium manicatum*) is een kleurrijke bij die veel voorkomt in tuinen. Particulieren kunnen deze soort helpen door planten met viltige bladeren, zoals ezelsoor, in hun tuin te zetten. De bijen schrapen het vilt van de bladeren om er hun nest mee te bekleden. EIS zet zich in om kennis over wilde bijen beschikbaar te maken en zo bij te dragen aan de achteruitgang van wilde bijen. Foto Menno Reemer.

Meerjarenplan EIS Kenniscentrum Insecten 2017-2022

Inleiding

EIS heeft de volgende doelstelling:

Het bevorderen en verrichten van faunistisch onderzoek aan de Nederlandse ongewervelden, zowel door wetenschappelijke onderzoekers als vrijwilligers, mede gericht op bewustwording van het belang van ongewervelde dieren voor natuur en samenleving.

De stichting werkt hieraan door:

1. Het stimuleren en bijeenbrengen van onderzoekers en vrijwilligers bij dit onderzoek;
2. Het bijeenbrengen en behouden van een zo compleet mogelijk databestand van Nederlandse ongewervelden;
3. Het publiceren over de faunistiek van Nederlandse ongewervelden, zowel in eigen media als daarbuiten;
4. Het verwerven van voldoende budget om de stichting financieel gezond te houden.

De evaluatie van het meerjarenplan 2011-2016 (zie volgende pagina) laat zien dat EIS op de goede weg is. De werkgroepen hebben veel groepen in kaart gebracht, het bureau is geprofessionaliseerd en kleine beestjes krijgen steeds meer aandacht. Daarmee dragen we wezenlijk bij aan de kennis over ongewervelde dieren in ons land en werken we aan een beter imago voor deze groep bij het brede publiek. Deze tweede meerjarenvisie sluit dan ook in grote lijnen aan bij de vorige. We willen veel nieuwe groepen ongewervelden in kaart brengen, hierover publiceren en een bijdrage leveren aan de bescherming van kwetsbare populaties. We willen ongewervelde dieren verder onder de aandacht brengen en speciaal inzetten op bestuivers, macrofauna, fauna van dood hout en natuurbescherming. Hierbij werken we samen met alle logische partners, zoals Naturalis Biodiversity Center, Nederlandse Entomologische Vereniging, de Soortenorganisaties en Waarneming.nl.

Terugblik 2011-2016

- De organisatie is gegroeid: aantal werkgroepen van 54 naar 62, bureau van 7 naar 9 personen (4,8 naar 6,3 fte) en het aantal donateurs van 250 naar 372.
- De stichting is financieel gezond.
- Het bureau is geprofessionaliseerd, met een administratief medewerker en een programma voor projectmanagement.
- De nieuwe naam *EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden* slaat aan, evenals het nieuwe logo en huisstijl, drie nieuwe websites (EIS-Nederland.nl, Bestuivers.nl, Bosmieren.nl) en een Facebookpagina.
- We hebben 112 natuurberichten gepubliceerd via Nature Today en vele optredens gehad bij Vroege Vogels radio en tv.
- We hebben 6 x een 1000-soortendag georganiseerd en 3 atlasprojecten (sprinkhanen, leuke vliegen, lieveheersbeestjes).
- We hebben veel nieuwe kennis over ongewervelde dieren vastgelegd: 7 Entomologische Tabellen, 13 Nederlandse Faunistische Mededelingen, 1 boek in serie Natuur van Nederland (bijen), 1 verspreidingsatlas (wantsen), 10 EIS-nieuwsbrieven, 26 Tentakels. Losse publicaties: Gasten van bijenhôtels, Bijenplanten, Europese atlas libellen, Heidebeheer. Diverse bijdragen aan wetenschappelijke artikelen, vooral op het gebied van bestuivers.

Ongewervelde dieren zijn weliswaar klein, maar daarom niet minder fraai. Dit geldt zeker voor *Chrysis equestris*. De eerste Nederlandse vondst in Nederlandse Faunistische Mededelingen leverde veel media-aandacht op. De prachtige foto van Maarten Jacobs haalde allerlei kranten en zelfs het Jeugdjournaal. Door de redactie van dit programma heeft dit prachtige wespje nu ook een Nederlandse naam: regenbooggoudwesp.

Werkgroepen en vrijwilligers

De werkgroepen vormen de kern van EIS. Ze onderzoeken ieder een bepaalde groep ongewervelde dieren. De werkgroepcoördinator houdt de naamlijst voor Nederland bij, brengt de verspreidingsgegevens samen en stimuleert het onderzoek. Het EIS-bureau helpt bij publicaties, pers-/natuurberichten en bij het opzetten van atlasprojecten.

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We benaderen specialisten actief om een nieuwe werkgroep op te richten. We streven naar een groei tot 70 werkgroepen.
- We evalueren de werkgroepsactiviteiten jaarlijks middels een enquête.
- We streven naar minstens een maal per twee jaar een persoonlijk gesprek met elke coördinator.
- We beschouwen niet-actieve werkgroepen kritisch en trachten deze te activeren.

EIS heeft de ambitie om zoveel mogelijk soorten in kaart te brengen. Aangezien er relatief weinig specialisten zijn wil EIS de komende periode meer inzetten op opleiding van nieuwe entomologen. Dit kan door cursussen, atlasprojecten en excursies, maar ook door het beschikbaar maken posters, zoekkaarten, determinatiesleutels en soortzoekers.

- We werven nieuwe waarnemers, onder meer door het organiseren van cursussen en het beschikbaar stellen van nieuwe digitale determinatiesleutels (Soortzoekers), posters en zoekkaarten.
- We organiseren minimaal twee atlasprojecten.
- We zetten de EIS-nieuwsbrief (2 x per jaar) en digitale nieuwsbrief Tentakel (minimaal 5 x per jaar) in de huidige vorm voort.
- We zetten de jaarlijkse EIS-dag voort. Er wordt gestreefd naar een breder publiek (100-150 personen).

Ontwikkeling bureau

Het bureau is in de afgelopen 15 jaar gegroeid van 1,5 naar 6,3 fte (9 personen). Voor de komende vijf jaar kiezen we niet voor substantiële groei omdat we denken dat daarvoor geen financiële basis is en omdat we hechten aan de huidige organisatie van het bureau. Indien er een tekort aan capaciteit optreedt, dan zullen we tijdelijk externe krachten inhuren, bijvoorbeeld op het gebied van bestuivers.

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We handhaven de huidige bureaubezetting (van 6-7 fte).
- We zorgen voor voldoende inkomsten om bureaubezetting op lange termijn te kunnen behouden, om zo de doelstellingen van EIS te kunnen blijven realiseren.
- We verbeteren het gebruik van het projectadministratiesysteem, voor het volgen van de financiën van het bureau, zodanig dat het opstellen van heldere financiële balansen eenvoudiger wordt.
- We behouden het primaat voor beleids- en maatschappelijk relevante ongewervelden zoals wettelijk beschermde soorten (Habitatrichtlijn, (nieuwe) Natuurbeschermingswet), invasieve exoten (bv. rivierkreeften), schadelijke soorten in land- en tuinbouw (bepaalde kevers, vliegenlarven) en bestuivers (bijen, zweefvliegen).

Profilering

Het is duidelijk dat EIS zichtbaar moet zijn binnen het werkveld van natuur-onderzoek en -bescherming, om de doelen te kunnen realiseren. Daar hebben we de afgelopen jaren al veel vooruitgang geboekt, maar dat zal continu aandacht blijven vragen.

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We zoeken regelmatig de publiciteit met natuur- of persberichten, Facebook, Tentakel, radio- en tv-interviews en aanwezigheid op bijeenkomsten.
- We streven naar minstens 3000 volgers van onze Facebookpagina.
- We maken enkele nieuwe posters, brochures en zoekkaarten om de kennis van herkenning van insectengroepen te vergroten.
- We onderhouden een goede band met de media: Vroege Vogels, Roots en natuurjournalisten.
- De EIS-website wordt verder verbeterd en actueel gehouden.
- We organiseren twee congressen/symposia, bijvoorbeeld over bestuivers.
- We organiseren jaarlijks een 1000-soortendag.

Bescherming

In de afgelopen jaren is er bij EIS steeds meer aandacht ontstaan voor bescherming van ongewervelde dieren. Concreet heeft zich dit gericht op projecten voor bescherming van sprinkhanen, vliegend hert, bosmieren en bestuivers. De bestuivers worden in de volgende paragraaf apart behandeld.

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We willen een actieve rol spelen bij de werkgroep Soortenbescherming van SoortenNL.
- We brengen ongewervelde dieren meer in beeld bij beleid en beheer.
- We kiezen regelmatig een thema rondom bescherming voor de EIS-dag.
- We continueren de samenwerking met adviesbureaus (zoals Natuurbalans, Ecologica en Waardenburg) voor specifieke (beschermings)projecten.
- We geven speciale aandacht aan entomofauna van dood hout (in bossen, maar ook in water) en heideinsecten. We stimuleren mogelijkheden voor bescherming van ongewervelden in agrarisch en stedelijk gebied.

Bestuivers

Sinds het Jaar van de Bij (2012) zijn bestuivers een belangrijk onderwerp in de natuurbescherming. EIS heeft daar een grote rol in gespeeld, met diverse belangrijke publicaties, oprichting van de website Bestuivers.nl en opdrachten. Wij willen ook de komende jaren blijven inzetten op projecten met bijen en zweefvliegen.

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We blijven de publiciteit zoeken rond bestuivers: Nature Today, Vroege Vogels, Bestuivers.nl, Facebook.
- We ontwikkelen Bestuivers.nl door.
- We doen verder onderzoek naar monitoring van bestuivers op, met een voorstel voor opname in het Netwerk Ecologische Monitoring.
- We zetten een hommelsbeschermingsproject op.
- We publiceren de nieuwe rode lijst bijen.
- We leiden nieuwe bijenkenners op, middels cursussen en materialen.
- We organiseren een wetenschappelijke bijeenkomst, samen met Naturalis, en een symposium over bestuivers voor een breed publiek.

Er is nog veel winst te behalen voor ongewervelde dieren in de stad en het buitengebied. We willen hieraan bijdragen door gedegen adviezen te geven over bijvoorbeeld geschikte planten voor bijvriendelijk beheer.

Macrofauna

EIS heeft van oudsher veel aandacht voor macrofauna. De komende jaren willen we dat verder uitbouwen. Hiervoor zal nauw worden samengewerkt met Naturalis.

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We leveren een bijdrage aan het project DNA Waterscan van Naturalis.
- We ronden een aantal publicaties af: waterkevers (Natuur van Nederland), watermijten, schietmotten en haften (Entomologische Tabel).
- We grijpen de publicatie van het boek over waterkevers aan om aandacht te genereren voor macrofauna in het algemeen en waterkevers in het bijzonder.
- We onderzoeken welke rol we kunnen spelen bij het beheer van Limnodata, de gezamenlijke databank van de waterschappen.
- We maken soortzoekers voor enkele macrofaunagroepen.

Het gaat de laatste decennia weer beter met de fauna van zoete wateren. EIS wil de kennis over deze groep ontsluiten en bijdragen aan bijvoorbeeld de discussie over de impact van exoten zoals rivierkreeften in dit biotoop.

Databestanden

De databestanden vormen de basis voor publicaties en onderzoek over ongewervelden. Steeds meer waarnemingen worden via internetportals doorgegeven. Met Waarneming.nl wordt intensief samengewerkt op het gebied van atlasprojecten. De gegevens komen samen in de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF).

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We zetten de professionalisering van het beheer van bestanden voort.
- We continueren de samenwerking met Waarneming.nl en gaan het gesprek aan om de databank aan te laten passen voor specifieke zaken voor ongewervelde dieren. Het doel is om meer entomologen te laten participeren in Waarneming.nl.
- We nemen actief deel in de Nationale Database Flora en Fauna (i.s.m. Soortenorganisaties en BIJ12).
- We maken betere afspraken over bestanden die door de EIS-coördinatoren beheerd worden, onder andere om te voorkomen dat bestanden verloren kunnen gaan bij ouder wordende waarnemers.
- We organiseren minstens twee atlasprojecten, in samenwerking met Waarneming.nl.

1000-soortendagen zijn zeer geschikt om biodiversiteit onder de aandacht te brengen. Daarnaast is het leerzaam voor specialisten om elkaar te ontmoeten en van elkaar te leren. Foto Laetitia Martina.

Publicaties

EIS legt de kennis over ongewervelde dieren vast in publicaties, zowel op papier als digitaal. De afgelopen jaren is de productie van de diverse uitgaven over de faunistiek van ongewervelden duidelijk gestegen. Hierbij wordt nauw samengewerkt met Naturalis en de Nederlandse Entomologische Vereniging. We willen de komende periode het aantal publicaties minimaal op hetzelfde niveau handhaven. Hierna wordt per publicatie aangegeven wat de ambities zijn voor de komende jaren.

Activiteiten voor de periode 2017-2022

- We brengen 1 of 2 delen uit in de serie Natuur van Nederland: waterkevers en exoten.
- We brengen minstens 2 nummers per jaar uit van Nederlandse Faunistische Mededelingen.
- We streven naar minstens 1 Entomologische Tabel per jaar.
- We voorzien 1 deel per 2 jaar in de serie verspreidingsatlassen. In ieder geval zijn delen over wantsen, mieren en 'leuke vliegen' in voorbereiding.
- We streven aan uitbreiding van het aantal donateurs tot minstens 450.
- We streven naar regelmatige publicatie in diverse tijdschriften als De Levende Natuur, Entomologische Berichten, Natura en Natuurhistorisch Maandblad.
- EIS wil haar informatie zo veel mogelijk via het Nederlands Soortenregister online beschikbaar maken. We denken actief mee bij de ontwikkeling van deze website tot internetencyclopedie van de Nederlandse biodiversiteit.
- We ontwikkelen de Soortzoekers (digitale determinatiesleutels) verder, samen met Naturalis en andere soortenorganisaties. In de komende periode streven we naar 15 nieuwe soortzoekers.

Overig

- EIS zet zelf niet actief in op wetenschappelijk onderzoek, maar draagt waar mogelijk wel bij aan onderzoek van Naturalis en universiteitsgroepen.
- Hoewel opgericht als onderdeel van een Europese organisatie, is EIS slechts incidenteel betrokken bij Europese projecten, zoals de Europese atlas libellen en Europese website sprinkhanen. EIS zal hier niet actief op inzetten, maar staat wel open voor meer internationale activiteiten.

EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden

EIS is het kenniscentrum voor insecten en andere ongewervelden. De basis van de organisatie bestaat uit ruim 60 werkgroepen, die ieder een diergroep bestuderen: van snuitkevers tot dansmuggen en van bijen tot hooiwagens. Samen bezitten zij een unieke expertise op het gebied van de Nederlandse ongewervelde dieren.

De vrijwilligers worden ondersteund door een professioneel bureau van negen personen, gevestigd te Naturalis. Hier worden waarnemingen vastgelegd in databanken en publicaties verzorgd: verspreidingsatlassen, Nederlandse Faunistische Mededelingen, Entomologische Tabellen en Natuur van Nederland. EIS is inhoudelijk verantwoordelijk voor het Nederlands Soortenregister.

EIS werkt nauw samen met Naturalis in het kader van het programma Natuur van Nederland. Daarnaast wordt samengewerkt met diverse andere organisaties in het veld van natuurstudie en natuurbescherming, zoals Waarneming.nl bij atlasprojecten. EIS is een van de soortenorganisaties in SoortenNL.

Voor een breed scala aan organisaties worden opdrachten uitgevoerd met betrekking tot beheer, bescherming en faunistiek van ongewervelden.

Wie meer wil weten kan via de volgende wegen contact opnemen:

EIS Kenniscentrum Insecten

Postbus 9517

2300 RA Leiden

071- 7519314

eis@naturalis.nl

www.eis-nederland.nl

www.facebook.com/EIS.Kenniscentrum.Insecten

